

NEKI POSEBNI SUBJEKTI I ODNOSI PO ZAKONU O ZAŠTITI NA RADU

Dr. sc. Marinko Đ. Učur, znanstveni savjetnik,
umirovljeni sveučilišni profesor,
Rijeka

UDK: 331.45(497.5)(094.5)
Ur.: 9. veljače 2015.
Pr.: 17. ožujka 2015.
Stručni rad

Sažetak

Složeni odnosi u poslovima zaštite na radu ne mogu se obaviti bez subjekata koji imaju specifičan položaj i posebna prava, obveze i odgovornosti po Zakonu o zaštiti na radu. U ovom radu piše se o: ovlašteniku poslodavca, ovlaštenoj osobi, povjereniku radnika za zaštitu na radu, specijalistu medicine rada, stručnjaku zaštite na radu i odboru za zaštitu na radu u odnosima zaštite na radu.

Ključne riječi: zaštita na radu, zakon, poslovi, subjekti i odnosi.

1. UVOD

Zakon o zaštiti na radu (dalje u tekstu: Zakon) uređuje pitanja i odnose među brojnim subjektima (izravnim i neizravnim) u zaštiti na radu. Dakako, najvažniji su poslodavac i radnik, no njihova prava, obveze i odgovornosti vezani su i na druge osobe kao što su: ovlaštenik poslodavca, ovlaštena osoba, povjerenik radnika za zaštitu na radu, specijalist medicine, stručnjak zaštite na radu i dr., o kojima se piše u ovom radu.

Svaki od navedenih subjekata ima pravo, obveze i odgovornosti ne samo po Zakonu nego i po normama brojnih drugih heteronomnih i autonomnih propisa u oblasti zaštite na radu.

U pitanju su subjekti koji se javljaju u individualnim i kolektivnim radnim odnosima zaštite na radu.

Ovim Zakonom i drugim propisima uređuje se izbor (ili imenovanje, odnosno određivanje ili ugovaranje) pojedinih subjekata, njihovih prava, obveza i odgovornosti. Neka od pitanja bitnih za rad pojedinih subjekata uređena su podzakonskim (provedbenim) propisima koje donose ovlašteni ministri.

Zaštita na radu upućuje na preventivno djelovanje (pored drugog) navedenih subjekata, što je moguće bolja suradnja s poslodavcem i s radnicima, ali i međusobno, kao i s drugim subjektima u zaštiti na radu.¹

1 Zakon o zaštiti na radu, NN br. 71/2014, 118/2014, 154/2014 (dalje u tekstu: Zakon).

2. SADRŽAJ ZAKONA

Zakon je rezultat nacionalne (državne) politike i aktivnosti na državnoj razini, kao osnova za politiku i na razini poduzeća - poslodavca. Središnje tijelo za zaštitu na radu, a za socijalni dijalog ostaje Nacionalno vijeće za zaštitu na radu.² Zadržan je institut "poslovi s posebnim uvjetima rada". Uređeni su rizici stresa na radu, uznemiravanje i nasilje na radu i u vezi s radom.

„Starim Zakonom o zaštiti na radu“ bilo je određeno da se primjenjuje 58 pravilnika kao provedbenih (podzakonskih) akata na Zakon. Riječ je o prenormiranosti, što pored ostalog, stvara pravnu nesigurnost i neažurnost, a i sukobe u primjeni i nadzoru. Sada, prema Zakonu treba donijeti samo 12 pravilnika "koji bi se odnosili na provedbu zaštite na radu, dok bi 13. pravilnik bio onaj koji se odnosi na dodjelu nagrada i priznanja u vezi sa zaštitom na radu".

Pravilnike treba grupirati u temeljne cjeline "koje obuhvaćaju pravila, mjere, postupke i aktivnosti..." o: procjeni rizika; statodinamičkim i psihofiziološkim naporima; obvezi za zapošljavanja i stručnom ispitu stručnjaka za zaštitu na radu; osposobljavanju za rad na siguran način poslodavca, ovlaštenika, radnika i povjerenika radnika zaštite na radu te o usavršavanju poslodavca i ovlaštenika; poslovima s posebnim uvjetima rada; sredstvima rada, osobnoj zaštitnoj opremi i mjestima rada, sigurnosnim znakovima te listi uređaja i strojeva s povećanim opasnostima na mjestima rada; fizikalnim, kemijskim i biološkim štetnostima, ispitivanju radnog okoliša te graničnim vrijednostima i biološkim graničnim vrijednostima; eksplozivnim atmosferama; prvoj pomoći; gradilištima, zajedničkim radilištima i ovlaštenim koordinatorima; pružanju usluga medicine rada koje poslodavac mora ugovoriti sukladno procjeni rizika i broju zaposlenih radnika; davanju ovlaštenja pravnim i fizičkim osobama za obavljanje stručnih poslova zaštite na radu.³

Područje primjene Zakona određuju odredbe čl. 4. To su "sve djelatnosti i aktivnosti u njima u kojima radnici odnosno druge osobe obavljaju poslove za poslodavca", izuzimajući aktivnosti izvan redovnih uvjeta... zbog njihovih posebnosti i neizbježne proturječnosti s odredbama ovog Zakona (vojne aktivnosti, zaštita i spašavanje, policijske aktivnosti, održavanje i uspostavljanje javnog reda i mira, te kućna posluga).

"Život, zdravlje i potpuna radna sposobnost radnika i drugih osoba dobra su od posebnog društvenog interesa u Republici Hrvatskoj (dalje u tekstu: RH). Zaštita na radu kao organizirano sustavno djelovanje radi zaštite života, zdravlja i potpune radne sposobnosti radnika i drugih osoba od javnog je interesa" (čl. 5. Zakona).

"Pojašnjavanje pojmova" (čl. 4. Zakona) ima svrhu da se odredi njihovo značenje, ovako kako se koriste "u ovom Zakonu i u provedbi ovog Zakona i propisa donesenih na temelju ovog Zakona...", pa će se "pojašnjavati" u ovom radu u dijelovima i sadržaju odredbi koje se prvenstveno odnose na pojedini pojam i odnos u kome se taj

2 Zakon o zdravstvenoj zaštiti, NN br. 150/2008, 155/2009, 71/2010, 139/2010, 22/2011, 84/2011, 154/2011, 12/2012, 35/2012, 70/2012, 144/2012, 82/2013, 159/2013, 22/2014, 154/2014. Odluka o osnivanju nacionalnog vijeća za zaštitu na radu, NN br. 120/2014.

3 Šokčević, Svetlana, Procjena učinka propisa, vladavina prava i odluke europskih sudova, IPROZ, Zagreb, 2012.

pojam koristi. Inače, definirano je (“pojašnjeno”) 31 (tridesetjedan) pojam.

U glavi II. Zakona uređena je “Nadležnost Vlade RH” (čl. 6.) da sustavno prati stanje u zaštiti na radu... uz savjetovanje s predstavnicima poslodavca i radnika... utvrđuje, predlaže, provodi i sustavno preispituje politiku u vezi sa zaštitom zdravlja i sigurnosti radnika... te potiče usklađivanje zakonodavstva..., imenuje članove Nacionalnog vijeća za zaštitu na radu “kao savjetodavno tijelo”, a osniva “ovim Zakonom Zavod za zaštitu na radu kao središnju javnu ustanovu nadležnu za stručne poslove u vezi sa sustavom, unapređivanjem i praćenjem stanja u zaštiti na radu”.

2.1. Opća načela prevencije i pravila zaštite na radu

“Zaštita na radu je sustav općih načela i prevencije i pravnih pravila zaštite na radu i na njima utemeljeno organizirano djelovanje...”

Zakonom se određuje “sustav pravnih pravila zaštite na radu” (iz međunarodnih ugovora, iz ovog Zakona i podzakonskih propisa, iz posebnih zakona i podzakonskih propisa donesenih na temelju tih zakona, kolektivnih ugovora, sporazuma radničkog vijeća i poslodavca.”

Poslodavac ostvaruje zaštitu na radu “primjenom osnovnih, posebnih i priznatih pravila zaštite... kao sustavno organizirano djelovanje... i kao dio organizacije rada i izvođenja radnog procesa”.

Utvrđuju se ova “opća načela prevencije”: izbjegavanje rizika; procjenjivanje rizika; sprječavanja rizika na njihovom izvoru; prilagodbe rada radnicima u vezi s oblikovanjem mjesta rada, izbora radne opreme te načina rada i radnih postupaka radi ublažavanja jednoličnog rada, rada s nametnutim ritmom, rada po učinku i na vrijeme, te ostalih statodinamičkih napora s ciljem smanjenja njihovog štetnog učinka na zdravlje; prilagođavanja tehničkom napretku; zamjene opasnog neopasnim i manje opasnim; planiranje prevencije povezivanjem tehnologije, organizacije rada, uvjeta rada, ljudskih odnosa i utjecaja radnog okoliša; davanja prednosti skupnim mjerama zaštite nad pojedinačnim; odgovarajuće osposobljavanje i obavještanje radnika i drugih osoba; besplatnosti prevencije, odnosno mjera zaštite na radu za radnike i druge osobe.”

“Osnovna pravila zaštite na radu sadrže zahtjeve kojima mora udovoljavati sredstva rada kada je u uporabi..., a imaju prednost u primjeni u odnosu na posebna pravila zaštite na radu”.

Ako se osnovnim pravilima ne mogu ukloniti (ili mogu djelomično) rizici za sigurnost i zdravlje radnika primjenjuju se posebna pravila zaštite na radu koja se odnose na radnike, način obavljanja poslova i radne postupke..., a sadrže zahtjeve u pogledu dobi, spola, završenog stručnog obrazovanja i drugih oblika osposobljavanja i usavršavanja za rad, zdravstvenog stanja, tjelesnog stanja, psihofizioloških i psihičkih sposobnosti, kojima radnici moraju udovoljavati pri obavljanju poslova s posebnim uvjetima rada.

„Ako u pravnom poretku RH nisu na snazi pravna pravila zaštite na radu koja bi poslodavac trebao primijeniti radi zaštite zdravlja i sigurnosti radnika i drugih osoba, onda primjenjuje *priznata pravila zaštite na radu* koja podrazumijevaju norme, ili

u praksi provjerene načine, pomoću kojih se otklanjaju ili smanjuju rizici na radu i kojima sprječava nastanak ozljeda na radu, profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom, te ostalih štetnih posljedica za radnike i druge osobe“.

U zaštiti na radu, u praksi se često primjenjuju norme koje donose različiti donositelji, a donositelj je obavezan „dati na objavu“ tu normu u Narodnim novinama.

Precizira se *načelo in favorem laboratoris* i *primjena za radnika najpovoljnijeg prava*.⁴ Naime, „ovim zakonom i provedbenim propisima donesenima na temelju ovog Zakona propisani su minimalni zahtjevi zaštite na radu koji se ne smiju smanjivati drugim zakonom ili podzakonskim propisom“, pa „ako je neko pravo radnika iz zaštite na radu različito uređeno ugovorom o radu ili drugim općim aktom poslodavca, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca, kolektivnim ugovorom ili zakonom, primjenjuje se za radnike najpovoljnije pravo“, a to je ono pravo koje im osigurava najveću razinu zaštite zdravlja i sigurnosti na radu i u vezi s radom“.

Zakon koristi pojam *druga osoba*, koja je zaštićena u odnosima zaštite na radu. To je „osoba koja se po *bilo kojoj osnovi rada nalazi na mjestu rada*, kao npr. poslovni suradnik, davatelj ili korisnik usluga i dr.“.

Mjesto rada je „svako mjesto na kojem radnici i druge osobe moraju biti ili na koje moraju ići ili na kojem imaju pristup tijekom rada zbog poslova koje obavljaju za poslodavca, kao i svaki prostor odnosno prostorija koju poslodavac koristi za obavljanje poslova i koja je pod njegovim izravnim ili neizravnim nadzorom“.

Osobe na radu izjednačene su s radnicima u pogledu prava na sigurne i zdrave radne uvjete. „Radnik je fizička osoba koja u radnom odnosu obavlja poslove za poslodavca“.

Osobe na radu su: radnik kojeg poslodavcu ustupa agencija prema Zakonu o radu;⁵ osoba koja radi prema ugovoru sa studentskim servisom ili drugom pravnom osobom ovlaštenom za privremeno zapošljavanje studenata i drugih osoba; naučnik; učenik, odnosno student na praksi; osoba na stručnom osposobljavanju za rad; osoba koja radi za vrijeme izdržavanja kazne zatvora ili odgojne mjere; volontera; osoba koja radi iako je poslodavac nije prijavio nadležnim tijelima mirovinskog i zdravstvenog osiguranja; druga osoba koja povremeno radi.⁶

2.2. Poslodavac u provođenju zaštite na radu

“Poslodavac je fizička ili pravna osoba za koju radnik, odnosno osoba na radu obavlja poslove”.⁷

U glavi IV. Zakona “Obveze poslodavaca u provođenju zaštite na radu” uređuju se ova pitanja i odnosi: opće obveze poslodavca u vezi s organiziranjem i provedbom zaštite na radu (obavješćivanje, osposobljavanje, organizacija, sredstva i prevencija

4 Zakon o zaštiti na radu, cit., čl. 15.

5 Zakon o radu, NN br. 93/2014.

6 Radni materijal „Zakon o zaštiti na radu“, op. cit., čl. 4. st. 1., t. 2., 4. i 24.; čl. 15. st. 4.; IPROZ, Zagreb, 2012.

7 Zakon, cit., čl. 3., st. 1., t. 14.

rizika); prilagođavanje radnih uvjeta; unapređivanje zaštite zdravlja i sigurnosti radnika; usklađivanje radnih postupaka; procjena rizika; mjere, pravila, postupci i aktivnosti zaštite na radu radnika koji su izloženi statodinamičkim i psihofiziološkim naporima; suradnja poslodavca na zajedničkom radilištu; opća obveza procjene rizika na radu (u pisanom ili elektroničkom obliku); odgovornost poslodavca za organiziranje i provođenje zaštite na radu (bez obzira je li zaposlio stručnjaka za zaštitu na radu ili je to ugovorio s ovlaštenim osobom za obavljanje tih poslova, a to se odnosi i na njegovu obvezu popravljivanja štete koju radnik pretrpi na radu i u vezi s radom); ugovaranje obavljanja poslova zaštite na radu (prema veličini poslodavca odnosno broja radnika koje zapošljava); mogućnost formiranja integralne službe sigurnosti ili s drugom ovlaštenom osobom.⁸

Uređuju se “poslovi zaštite na radu” koje može obavljati poslodavac, njegov ovlaštenik, stručnjak za zaštitu na radu koji djeluje samostalno ili u službi za zaštitu na radu, ovlaštena pravna osoba te ovlaštena fizička osoba...” Za obavljanje poslova zaštite na radu odgovoran je poslodavac”.⁹

Zakon uređuje: odgovornost poslodavca za ozljedu na radu, profesionalnu bolest, bolest u vezi s radom, kao i za drugu štetu koju je radnik pretrpio obavljajući poslove prema ugovoru o radu ili uputi poslodavca... smatra se da potječe od rada i *da je u vezi s radom i za nju odgovara poslodavac prema načelu objektivne odgovornosti*“ (uzrokovane štete opasnim stvarima i obavljanjem opasne djelatnosti).¹⁰

Ako poslodavac provede zaštitu na radu, a nastupi šteta „poslodavac može biti oslobođen odgovornosti ili se njegova odgovornost može ograničiti, ako je šteta nastala zbog više sile, odnosno uslijed namjere ili krajnje nepažnje radnika ili treće osobe, a radi se o događajima nastalim zbog izvanrednih i nepredviđenih okolnosti, na koje poslodavac nije mogao utjecati niti je njihove posljedice mogao izbjeći“.

„Poslodavac odgovara po načelu objektivne odgovornosti za štetu koju uzrokuje osobi u ljudskom okolišu propuštanjem ili nepotpunim izvršenjem obveza iz čl. 17. st. 7. Zakona“ (opće obveze poslodavca u vezi s organiziranjem i provedbom zaštite na radu pa i u „svakom pogledu, da rizici s mjesta rada ne prijete odnosno ne štete zdravlju i sigurnosti osoba u ljudskom okolišu“).¹¹

Propisuje se „odgovornost ovlaštene fizičke i pravne osobe i njezinog stručnjaka za zaštitu na radu“ za štetu na radu i u vezi s radom koju uzrokuje poslodavcu „koji

8 I dalje je ostala podjela na poslodavce do 49 radnika, od 50 do 249 i od 250 i više radnika. Bitna je procjena rizika (do sada procjena opasnosti zaštite na radu). „Ministar pravilnikom propisuje način i uvjete obavljanja poslova zaštite na radu kod poslodavca, ovisno o procjeni rizika, stanja zaštite na radu i broja radnika (čl. 20. st. 9. Zakona o zaštiti na radu)“.

9 Zakon, cit., čl. 21.

10 Ovlaštenik ima ovlasti temeljem zakona „u ime i za račun poslodavca“. Zakon ih „osobito“ propisuje, ali nije riječ o taksativnom normiranju.

11 Šokčević, Svjetlana, op. cit., str. 13. Autorica navodi presudu Vrhovnog suda RH, posl. br. I Kž 300/11-8 od 3. svibnja 2012. godine u kaznenom postupku protiv odgovornih fizičkih osoba Karlovačke pivovare i odgovorne pravne osobe, a odnosi se na slučaj s kraja 2007. godine, kada su nedopuštenim preinakama instalacija kod ovog poslodavca uzrokovana trovanja u ljudskom okolišu tvornice, a sa smrtnim ishodom, iako nije stradao niti jedan radnik poslodavca.

koristi njihove usluge, radniku i drugoj osobi“, kada se primjenjuju „opći propisi obveznog prava”.¹²

2.3. Osposobljavanje za rad na siguran način

Poslodavac ima obvezu osposobljavanja radnika za rad na siguran način. Radnik ne može sigurno raditi ako nije osposobljen: prije početka rada, nakon svake procjene rizika, kod promjene na radnom mjestu, kod uvođenja nove radne opreme ili njezine promjene, kod uvođenja nove tehnologije, kod upućivanja radnika na novi posao, odnosno na novo radno mjesto i kod utvrđivanja oštećenja zdravlja uzrokovanog opasnostima ili štetnostima rada, odnosno djelatnosti poslodavca. To je obveza radnika i poslodavca.¹³

„Pojačava“ se obveza osposobljavanja (način obavještanja radnika „o svim činjenicama i okolnostima koje utječu ili bi mogle utjecati na sigurnost i zdravlje radnika, da mu objasni i omogući da uvijek primjenu mjere zaštite na radu...”, te da mu se s obzirom na mjesto rada i narav ili vrstu poslova koje obavlja, dade pisane upute za rad na siguran način“). Posebno je bitna „povremena provjera“ na poslovima s posebnim uvjetima rada. „Poslodavac je obvezan osposobljavanje radnika, ovlaštenika i povjerenika radnika za zaštitu na radu provoditi tijekom radnog vremena o svom trošku“.

Zabranjen je rad radnika koji nije osposobljen za rad na siguran način.¹⁴ Obvezno je osposobljavanje poslodavca, ovlaštenika i povjerenika radnika za zaštitu na radu.

2.4. Posebne obveze poslodavca u vezi s poslovima s posebnim uvjetima rada i posebno osjetljivim skupinama radnika

Već je navedena definicija poslova s posebnim uvjetima rada, a u posebnim odredbama propisuju se obveze poslodavca u vezi s poslovima s posebnim uvjetima rada: poslodavac ne smije dopustiti obavljanje tih poslova „radniku koji ne zadovoljava posebno propisane uvjete za njihovo obavljanje, odnosno kojem je specijalist medicine rada zabranio rad na tim poslovima“.

To se ostvaruje upućivanjem osobe s kojom poslodavac namjerava sklopiti ugovor o radu „na pregled specijalisti medicine rada uputnicom“ (propisanog sadržaja), a nakon početka rada na ponovni pregled po mišljenju specijaliste medicine rada ili u rokovima koje odredi posebni propis.

Poslodavac ne smije organizirati obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada na izdvojenom mjestu rada.

Ministar nadležan za zdravlje, uz suglasnost ministra nadležnog za rad, donosi

12 Zakon o obveznim odnosima, NN br. 35/2005, 41/2008 i 125/2011.

13 Zakon, cit., čl. 27.-30. i čl. 67.

14 Zakon, cit., čl. 28. „Ovlaštenik je radnik kojemu je poslodavac, neovisno o drugim ugovorenim poslovima, dao ovlaštenje za provedbu zaštite na radu“ (čl. 3. st. 1. t. 11). „Poslovi s posebnim uvjetima rada su poslovi koje smiju obavljati isključivo radnici za koje je na propisan način utvrđeno da udovoljavaju posebnim uvjetima za rad utvrđenim ovim Zakonom“ (čl. 3. st. 1. t. 15.).

provedbeni propis koji uređuje subjekte, radnje, rokove i odnose u vezi poslova s posebnim uvjetima rada.¹⁵

„Posebne osjetljive skupine kojima je poslodavac obavezan osigurati posebnu zaštitu na radu jesu: maloljetni radnici, trudne radnice, radnice koje su nedavno rodile, radnice koje doje, radnici oboljeli od profesionalne bolesti te radnici kod kojih je rizik od nastanka invalidnosti prema posebnim propisima o mirovinskom osiguranju“,¹⁶ pa te poslove u procjeni rizika mora naznačiti.

2.5. Sredstva rada, osobna zaštitna oprema mjesta rada

Poslodavac je obavezan „u svakom trenutku... da sredstva rada i osobna zaštitna oprema u uporabi, budu sigurni, održavani, za rad prilagođeni i u ispravnom stanju, te da se koriste sukladno pravilniku zaštite na radu, tehničkim propisima i uputama proizvođača tako da za vrijeme rada ne ugrožavaju radnike i druge osobe“. Kada se rizici ne mogu ukloniti ili u dovoljnoj mjeri ograničiti „poslodavac je obavezan osigurati odgovarajuću osobnu zaštitnu opremu i skrbiti da ju radnici koriste na propisan način pri obavljanju poslova“.¹⁷

U drugim se odredbama uređuju: obvezni pregledi sredstava rada i osobne zaštitne opreme; obvezna ispitivanja strojeva i uređaja s povećanim opasnostima; zapisnik isprava o ispitivanju; ovlasti inspektora rada u vezi s ispitivanjima; video nadzor kao sredstvo zaštite na radu i dr.

3. OVLAŠTENIK POSLODAVCA U ZAŠTITI NA RADU

„Ovlaštenik je radnik kojem je poslodavac, neovisno o drugim ugovorenim poslovima, dao ovlaštenja za provedbu zaštite na radu“ (čl. 3. st. 1. t. 11. Zakona).

Poslodavac je odgovoran za zaštitu na radu bez obzira što je obavljanje poslova zaštite na radu ugovoreno s drugim.

„Poslodavac može provođenje zaštite na radu primijeniti na svojeg ovlaštenika u pisanom obliku i o tome ga pismeno obavijestiti“ (čl. 23. Zakona).

Zakon, u odredbama čl. 24. propisuje ovlasti ovlaštenika: dopuštenje rada radnika da radi poslove tek kada je za to osposobljen; zabraniti rad osjetljivim skupinama na poslovima koji bi na njih mogli štetno utjecati, isključiti neispravnu radnu opremu; voditi propisane evidencije sa stručnjakom zaštite na radu; nadzirati rad radnika, spašavanje i evakuaciju; zabranu uzimanja alkohola za vrijeme rada.

Ovlaštenik je samostalan u obavljanju poslova („u donošenju i provođenju odluka..., u raspolaganju sredstvima koja mu je obavezan osigurati poslodavac“).

15 Zakon, cit., čl. 36. st. 6.. Propisuju se poslovi, uvjeti koje mora ispunjavati radnik (dob, spol, stručna osposobljenost, zdravstveno i fizičko stanje, psihička sposobnost), rokove provjere sposobnosti i dr.

16 Zakon, cit., čl. 37. U čl. 38. st. 1. utvrđuje se posebna zaštita na radu maloljetnih radnika prema Zakonu o radu „radi očuvanja nesmetanog duševnog i tjelesnog razvitka...“.

17 Direktiva Vijeća 89/565/EEZ od 30.11.1989. o minimalnim zahtjevima osobnih zaštitnih sredstava od strane radnika; Konvencije MOR-a br. 13 (1921.); 136 (1971.); 139 (1974.); 148 (1977.) i 162 (1986.); Direktive Vijeća: 91/322/EEZ od 29.5.1991., 801/107/EEZ; 200/54/EEZ od 16.9.2000.; 2004/37/EEZ od 29.4.2004.

Ovlaštenik se osposobljava tijekom radnog vremena o trošku poslodavca (čl. 27. st. 4. Zakona). Mora se „stručno usavršavati iz područja zaštite na radu, u skladu s procjenom rizika“ (čl. 29. Zakona). Ovlaštenik je član odbora zaštite na radu.

Ovlaštenik poslodavca dužan je obavijestiti specijalistu medicine rada o činjenicama... ako mogu „nepovoljno utjecati na zdravlje radnika“ (čl. 63. st. 8. Zakona). Ovlaštenik surađuje s radnicima.

4. OVLAŠTENA OSOBA

„Ovlaštena osoba je pravna ili fizička osoba koju je ministarstvo nadležno za rad ovlastilo za obavljanje poslova za zaštitu na radu“ (čl. 3. st. 1. t. 12. Zakona). Ako je poslodavac ugovorio obavljanje poslova s ovlaštenom osobom „ta je osoba dužna pisanim putem odrediti jednog ili više stručnjaka zaštite na radu za obavljanje poslova zaštite na radu kod tog poslodavca“ (čl. 20. st. 6. Zakona).

Ovlaštena osoba obavlja stručne poslove zaštite na radu određene u čl. 21. Zakona. Ovlaštena osoba odgovara za štetu na radu i u vezi s radom koju uzrokuje poslodavcu, odnosno radniku, obavljanjem poslodavca zaštite na radu, ako ne postupa u skladu s odredbama „ovoga Zakona i drugih propisa... po općim propisima obveznog prava...“ (čl. 26. Zakona).

„Poslove zaštite na radu kod poslodavca mogu obavljati ovlaštene osobe“, u skladu s odredbama ovoga Zakona i drugih propisa zaštite na radu, sve na temelju ovlaštenja. „Ovlaštenje... se može dati za obavljanje pojedinog posla ili više poslova zaštite na radu“.

Posebnim pravilnikom nadležnog ministra propisuju se uvjeti rada ovlaštene osobe (čl. 82. st. 7. Zakona).

5. POVJERENIK RADNIKA ZA ZAŠTITU NA RADU

Povjerenik radnika za zaštitu na radu radnik je koji je u skladu s ovim Zakonom izabran da zastupa interese radnika na području zaštite na radu (čl. 3. st. 1. t. 16. Zakona). Povjerenik se osposobljava na trošak poslodavca tijekom radnog vremena (čl. 27. st. 4. Zakona).

„Poslodavac koji nema obvezu osnivanja odbora za zaštitu na radu, obavezan je najmanje svakih šest mjeseci pisanim putem izvijestiti povjerenika radnika za zaštitu na radu o stanju zaštite na radu i planiranim aktivnostima u narednom izvještajnom razdoblju“ (čl. 32. st. 6. Zakona), te o svakoj smrtnoj, teškoj ili skupnoj ozljedi. Na očevid poziva povjerenika radnika za zaštitu na radu (čl. 32. st. 8. Zakona).

„Poslodavac je obavezan unaprijed i pravovremeno savjetovati se s povjerenikom radnika za zaštitu na radu o činjenicama koje Zakon utvrđuje u odredbama čl. 33. st. 1.

Povjerenik je član Odbora za zaštitu na radu. Dužan je izvijestiti i specijalistu medicine rada o činjenicama koje mogu „nepovoljno utjecati na zdravlje radnika“ (čl. 63. st. 8. Zakona).

Povjerenika mogu izabrati radnici, a ako je „prema propisanim kriterijima kod poslodavca izabrano više povjerenika oni između sebe biraju svoga koordinatora“ (čl.

70. st. 4. Zakona).

Povjerenik je obavezan štiti interese radnika, a na području zaštite na radu sva prava mu određuje Zakon u odredbama čl. 71. Ta se prava mogu proširiti kolektivnim ugovorom.

U odredbama čl. 72. Zakon propisuje zaštitu djelovanja povjerenika radnika za zaštitu na radu.

6. SPECIJALIST MEDICINE RADA

Specijalist medicine rada je specijalist kojeg je izabrao poslodavac u skladu s propisima o specifičnoj zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju“ (čl. 3. st. 1. t. 25. Zakona). Član je odbora za zaštitu na radu. Obavlja pregled radnika, po uputi poslodavca i utvrđuje je li ovaj sposoban za obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada. On ocjenjuje kada radnik ponovno mora doći na kontrolni specijalistički pregled.

Specijalist medicine rada daje „ocjenu o rizicima koji bi mogli štetno utjecati na sigurnost zdravlja trudnih radnica... radnica koje su nedavno rodile...kao i na zdravlje djeteta...“ (čl. 39. Zakona). Specijalist medicine rada utvrđuje koji su radnici trajno nesposobni za obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada... (čl. 40. Zakona).

Ocjenu zdravstvene i psihofizičke sposobnosti radnika „koji se nalazi u programu liječenja odvikavanja ili rehabilitacije od ovisnosti... daje specijalist medicine rada“ (čl. 60. st. 3. Zakona).

Izabrani specijalist medicine rada surađuje s poslodavcem, ovlaštenikom, stručnjakom zaštite na radu i radnikom o osiguranju zdravstvene zaštite... u vezi s propisima o zdravstvenoj zaštiti na radu.

„Poslodavac je obavezan izabranom specijalistu medicine rada osigurati pristup na mjestu rada, a ovaj je dužan surađivati sa svim subjektima u zaštiti na radu kod toga poslodavca , i to „potpuno profesionalno i neovisno“ (čl. 63. Zakona).

Specijalist medicine rada „obavezan je izvijestiti o svakom slučaju za koju je osnovana sumnja da se radi o profesionalnoj bolesti“ (čl. 63. st. 9. Zakona).

Isprava o ispunjavanju uvjeta koji se odnose na zdravstveno stanje, odnosno psihofizičku sposobnost izdaje specijalist medicine rada, na temelju uputnice poslodavca (čl. 64. Zakona). Radnik surađuje s specijalistom medicine rada radeći s „dužnom pozornošću“.

„Poslodavac je obavezan osigurati radnicima usluge medicine rada kako bi se osigurao nadzor primjeren opasnostima, štetnostima i naporima u svrhu očuvanja zdravlja radnika“ po ugovoru s ustanovom ili specijalistom medicine rada u privatnoj praksi, „u skladu s propisima o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju“. Specijalisti medicine rada poslodavac mora osigurati pristup u sve prostore i prostorije i druge uvjete.

U odredbama čl. 81. Zakon navodi („osobito“) poslove medicine rada: utvrđivanje i procjenu rizika od štetnosti za zdravlje na mjestu rada, praćenje svih čimbenika u prostoru koji mogu utjecati na život i rad radnika; pružanje prve pomoći i hitne medicinske pomoći na mjestu rada, praćenja zdravstvenog stanja radnika, davanje mišljenja o vrsti i težini ozljeda na radu, trajno unapređivanje prilagođenosti

rada radnicima, sudjelovanje u mjerama stručne rehabilitacije, medicine rada, higijene rada i ergonomije, poslovi u vezi s profesionalnim bolestima, suradnja s drugim subjektima i drugo, u vezi s posebnim pravilnikom nadležnog ministra.

7. STRUČNJAK ZA ZAŠTITU NA RADU

„Stručnjak zaštite na radu je radnik kojeg je poslodavac odredio za obavljanje poslova zaštite na radu i koji ispunjava propisane uvjete za obavljanje tih poslova“ (čl. 3. st. 1. t. 28. Zakona).

Poslodavac je odgovoran za organiziranje i provođenje zaštite na radu „neovisno o tome je li u tu svrhu zaposlio jednog ili više stručnjaka zaštite na radu“ (čl. 19. st. 4. Zakona).

Poslodavac koji zapošljava do 49 radnika, poslove zaštite na radu „može obavljati sam, ako ispunjava propisane uvjete ili obavljanje tih poslova ugovoriti ugovorom o radu sa stručnjakom zaštite na radu ili s ovlaštenom osobom a ako zapošljava više od 50 radnika obavezan je to ugovoriti sa stručnjakom zaštite na radu, te ako ima više od 250 radnika obavezan je sklopiti ugovor s dva ili više stručnjaka zaštite na radu koji djeluju u službi za zaštitu na radu“.

Stručnjaci zaštite na radu surađuju s radnicima, povjerenicima radnika za zaštitu na radu i ovlaštenim osobama (čl. 20. st. 8. Zakona).

Vrste i stupnjeve stručne sprema i broj stručnjaka zaštite na radu, ovisno „o rizicima, djelatnosti i broju radnika“ propisuje ministar nadležan za rad posebnim pravilnikom (čl. 20. st. 9. Zakona). Stručnjak zaštite na radu obavlja stručne poslove zaštite na radu određene u čl. 21. Zakona.

Poslodavac je dužan osigurati uvjete za rad stručnjaka zaštite na radu u skladu s odredbama čl. 22. Zakona i omogućiti mu usavršavanje i zaštitu na radu i snositi troškove tog osposobljavanja.

Stručnjak polaže stručne ispite u skladu s posebnim pravilnikom ministra nadležnog za rad (čl. 22. Zakona).

Stručnjak zaštite na radu potpisuje (s drugima) zapisnik o ocjeni sposobnosti radnika za rad na siguran način (čl. 30. st. 3. Zakona).

O rizicima i promjenama „koje bi mogle utjecati na sigurnost i zdravlje radnika poslodavac, pored drugih obavještava stručnjaka zaštite na radu (čl. 32. Zakona). Stručnjak zaštite na radu član je Odbora za zaštitu na radu i surađuje s radnicima.

8. ODBOR ZA ZAŠTITU NA RADU

„Poslodavac koji zapošljava 50 ili više radnika, obavezan je osnovati odbor zaštite na radu, kao svoje savjetodavno tijelo za unaprjeđivanje zaštite na radu, a obavezan ga je osnovati bez obzira što zapošljava i manje od 50 radnika „ako je to propisano posebnim zakonom ili drugim propisima“ (čl. 34. st. 1. i 2. Zakona).

„Odbor čine poslodavac ili njegov ovlaštenik, stručnjak zaštite na radu koji obavlja poslove zaštite na radu kod poslodavca, specijalist medicine rada izabran u skladu s posebnim propisom te povjerenik radnika za zaštitu na radu ili njihov

koordinator“ (čl. 34. st. 9. Zakona).

Poslodavac donosi odluku o imenovanju odbora, a o njegovom radu obavještava inspektora rada.

„U svrhu stalnog unapređivanja zaštite na radu, odbor planira i nadzire: primjenu pravila zaštite na radu kod poslodavca; organizaciju obavljanja poslova zaštite na radu, obavješćivanje i osposobljavanje u vezi sa zaštitom na radu, prevenciju rizika na radu i u vezi s radom, te njezine učinke na zdravlje i sigurnost radnika“ i druge poslove ako je to uređeno kolektivnim ugovorom i sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca (čl. 35. Zakona).

9. ZAKLJUČAK

9.1. Glavni subjekti zaštite na radu, po ovom Zakonu, su poslodavci, radnici, povjerenici radnika, ovlaštenici poslodavca, stručnjaci zaštite na radu, specijalisti medicine rada, trgovačka društva i ustanove koji obavljaju djelatnost zaštite na radu, tijela nadzora i dr.

“Život, zdravlje i potpuna radna sposobnost radnika i drugih osoba dobra su od posebnog društvenog interesa...”. Zaštita na radu je od javnog interesa. Tako su postavljena i opća načela prevencije i pravila zaštite na radu, kao dio organizacije rada i izvođenja radnog procesa. Naglašeno je načelo primjene za radnika najpovoljnijeg prava “koje im osigurava najveću razinu zaštite zdravlja i sigurnosti na radu i u vezi s radom.” Precizirane su posebne obveze poslodavca u vezi s poslovima s posebnim uvjetima rada i posebno osjetljivim skupinama radnika (maloljetni radnici, trudnice, radnice koje su nedavno rodile, radnice koje doje, radnici oboljeli od profesionalnih bolesti, radnici kod kojih je utvrđena profesionalna nesposobnost za rad ili neposredni rizik od nastanka invalidnosti).

9.2. Propisane su precizne obveze poslodavca koje se odnose na sredstva rada i osobnu zaštitnu opremu; obvezno ispitivanje strojeva i uređaja s povećanim opasnostima, ovlasti inspektora rada i videonadzor. To se odnosi i na obveze poslodavca u vezi s tehnologijom rada i radnim postupcima “sukladno procjeni rizika”, kao i obveze u radnom okolišu. To čini jedinstvo zaštite na radu.

9.3. Nove odredbe odnose se na stres, uznemiravanje i nasilje na radu i u vezi s radom. Preciziraju se obveze u vezi sa sigurnosnim znakovima, pisanim obavijestima i uputama. Preciziraju se obveze u zaštiti od požara, eksplozije, neposrednog i značajnog rizika, te u vezi s evakuacijom i spašavanjem; pružanjem prve pomoći; zaštitom nepušača, zabranom pijenja alkohola i uzimanjem drugih sredstava ovisnosti.

Precizirane su odredbe koje uređuju evidencije, isprave i obavijesti. To se odnosi i na zdravstvenu zaštitu na radu (“specifična zdravstvena zaštita”), kao i na obveze prema tijelima nadzora.

9.4. Obveze i prava radnika posebno se uređuju: obveze osposobljavanja za rad na siguran način; obvezan zdravstveni pregled; obveza rada dužnom potrošaču; suradnja s drugim subjektima u odnosima zaštite na radu; izbor, prava i obveze povjerenika radnika za zaštitu na radu i dr.

9.5. Posebni odnosi su u djelatnostima u vezi sa zaštitom na radu: projektiranje,

zajednička gradilišta, obrazovni programi o zaštiti na radu, poslovi sa specijalistom medicine rada; pravnim i fizičkim osobama ovlaštenim za zaštitu na radu. To se odnosi na upravni nadzor i inspekcijski nadzor.

9.6. U poslovima i odnosima zaštite na radu, u tim kolektivnim ugovorima i individualnim odnosima, javljaju se brojni subjekti koji bi trebali osigurati preventivna i druga djelovanja za sigurnost i zdravlje radnika. Pored drugih, Zakon o zaštiti na radu, posebno uređuje prava, obveze i odgovornosti ovlaštenika, poslodavca, ovlaštene osobe, povjerenika radnika za zaštitu na radu, specijaliste medicine rada, stručnjak zaštite na radu i odboru za zaštitu na radu. Bez tih (i drugih) subjekata ne može se ostvariti zaštita na radu kao sastavni dio radnog procesa kod poslodavca

Summary

SOME SUBJECTS AND RELATIONS ACCORDING TO THE ACT ABOUT SAFETY AT WORK

Complex relations in the field of safety at work could not be present without the subjects which have a specific status and specific rights, obligations and responsibilities regulated by the Occupational Health and Safety Act.

This paper deals with: employer's designated employee for the implementation of occupational health and safety activities, employees' elected representative for health and safety protection at work, occupational medicine specialist, occupational health and safety specialist and the committee for safety at work in the relations of safety at work.

Keywords: *safety at work, act, jobs, subjects and relations.*

Zusammenfassung

MANCHE BESONDERE SUBJEKTE UND VERHÄLTNISSE LAUT ARBEITSSCHUTZGESETZ

Komplexe Verhältnisse im Bereich des Arbeitsschutzes können nicht ohne laut Arbeitsschutzgesetz durch spezifische Position gekennzeichnete Subjekte mit besonderen Rechten, Verpflichtungen und Verantwortlichkeiten bestehen.

In dieser Arbeit wird über den Bevollmächtigten des Arbeitgebers, die bevollmächtigte Person, den Arbeitsschutzbeauftragten, den Facharzt für Arbeitsmedizin, die Fachkraft für Arbeitssicherheit und den Arbeitsschutzausschuss bezüglich der Verhältnisse des Arbeitsschutzes geschrieben.

Schlüsselwörter: *Arbeitsschutz, Gesetz, Tätigkeiten, Subjekte und Verhältnisse.*

Riassunto

ALCUNI SOGGETTI PARTICOLARI ED I RAPPORTI REGOLATI DALLA LEGGE SULLA PROTEZIONE SUL LAVORO

I rapporti complessi nei lavori concernenti la protezione sul lavoro non si possono espletare senza i soggetti che dispongono di posizioni specifiche e diritti speciali, come pure di doveri e responsabilità in base alla legge sulla protezione sul lavoro.

Nel presente lavoro ci si occupa: del procuratore del datore di lavoro, della persona autorizzata, del rappresentante dei lavoratori per la protezione sul lavoro, dello specialista della medicina del lavoro, dell'esperto della protezione sul lavoro e del comitato per la protezione sul lavoro nei rapporti inerenti.

Parole chiave: *protezione sul lavoro, legge, lavori, soggetti e rapporto.*